

inom pragmatismen. Denna språkfilosofiska gren studerar kommunikationssituationer och talhandlingar och syftar till att förstå hur ett yttrandes kontext påverkar dess innehåll. Enligt Zoë Crossland är denna utgångspunkt användbar inom arkeologin. Hon beskrev Pierces semiotik som ett redskap för att situera de arkeologiska berättelserna och därigenom förstå de kulturhistoriska sammanhang som formar våra sanningsbegrepp.

Amerikansk arkeologi är spännande då den i många avseenden skiljer sig från den vi är vana vid från skandinaviska och anglosaxiska länder. Den teoretiska medvetenheten är hög, och det

är ofta nya eller tidigare förbisedda tänkare som återopnas och diskuteras. För den som känner sig angelägen om att utöka sin kulturteoretiska verktygslåda kan jag således rekommendera ett deltagande på nästa års tillställning. Denna gång med Stanford University som värd.

Ylva Sjöstrand

Inst. f. Arkeologi

Stockholms universitet

SE-106 91 Stockholm

ylva.sjostrand@ark.su.se

World Archaeological Congress 6

Dublin, 29 juni till 4 juli 2008

World Archaeological Congress grundades 1985 och är en icke-statlig och ideell organisation för yrkesarkeologer. Det finns en ordförande och en styrelse som baseras på val. I styrelsen ingår några representanter för ursprungsbefolkningar. Det finns även 14 regionala kommittéer, där bl.a. Björn Magnusson-Staaf från Sverige ingår. Kongresser hålls var fjärde år, med start i Southampton år 1986.

WAC uppstod som en protest

WAC är i hög grad tänkt att fungera som »arkeologer utan gränser». Man vill skapa etiska normer och en öppen dialog mellan arkeologer och alla som bryr sig om det förflutna, i synnerhet ursprungsbefolkningar vars historia har blivit framställd av arkeologer. Det handlar om all arkeologisk teori och praktik. WAC tillkom närmast som en reaktion mot den äldre organisationen UISPP, Union Internationale des Sciences Pré- et Proto-Historiques från 1930, som kritiserades för att den mest engagerade en klick intellektuella och bara utgick från europeiska perspektiv fastän man var associerad med UNESCO.

Turbulens följde med motsättningar mellan å ena sidan fri akademisk vetenskap, å den andra

moraliska plikter och strävanden att bygga ett bättre samhälle för hela världen. Pådrivande för WAC var londonprofessorn Peter Ucko (1938–2007). UISPP blev omkört men lever kvar i ett slags symbios med WAC. Om man ser till upplutningen blev WAC en stor succé med beskyddare som Nelson Mandela och Prins Charles. Vid WAC 6 i somras lockade man 1800 deltagare från hela världen till Dublin.

Ett välorganiserat WAC 6

WAC 6 avhölls på det stora University College strax söder om Dublins centrum. Allting var enastående välordnat med tanke på invasionen av arkeologer. Många glada grönklädda värdar visade till rätta med registrering, bostad, akutläkare, mat, bussar och allt man kunde önska. Att detta var en tillställning som kostade massor av euro förstod man snart, och listan på sponsorer omfattade allt från regeringen till stora institutioner och tunga privata företag. Att Sverige skulle ha råd med en sådan kongress bedömer jag som uteslutet.

Ojämnt deltagande

380 deltagare kom från Storbritannien, 335 från Irland, 303 från USA, 133 från Australien – och

från Sverige 23. Att det bara kom 11 från Kina och 3 från Ryssland verkade anmärkningsvärt när t.ex. Mexico, Argentina och Japan vardera deltog med ett par dussin arkeologer. Arkeologins vagga – Egypten, Syrien, Iran och Irak – saknade helt representation, och från Turkiet, Libanon, Jordanien och Israel kom vardera endast 2–3 personer. Några enstaka kom från Afrika, utom Sydafrika med 21.

Hur många som inte var arkeologer kunde jag inte utröna; t.ex. pratade jag med en äldre herre från USA som representerade hopi-stammen och sade att han egentligen inte sysslade med arkeologi. »But they really wanted a representative and they paid for everything so I went here».

Arkeologer är snälla

Kongressen inleddes med en stor öppningsceremoni där såväl WAC:s ordförande Claire Smith som UISPP:s ordförande Luiz Oosterbeek höll anföranden. Den rätta stämningen skapades av en australisk aborigin som med målad kropp och klapprande bumeranger gav illusionen av att komma direkt från en fest för tiotusen år sen. (Nästa dag var han en vanlig arkeolog i T-tröja och jeans.)

Dagen efter hölls regeringens särskilda välkomstceremoni av ministern för »Environment, Heritage and Local Government». I allt sorl gick det inte uppfatta vad som sades, men budskapet var säkert förutsägbart, att arkeologi är viktigt. Den irländska regeringen uppfattade uppenbarligen oss arkeologer som mycket snälla, för vi fick myllra in hos ministern lite slappt klädda på arkeologers vis utan minsta säkerhetskontroll när utposterade poliser mötte oss vid kravallstaket.

Många teman

Kongressen sönderföll spontant i många delar: inte mindre än 18 parallella sessioner, plus löpande utställningar med guider och posters i korridorerna. Det måste sägas att Riksantikvarieämbetet hade den i särklass modernaste utställningen, på temat digital dokumentation med Intrasis. Att Intrasis har en världsmarknad förstod man av alla föräldrade handritade kartor på seminarierna senare.

Det fanns teman om teori och teknik vid un-

dersökningar, genus, pseudoarkeologi, konstnärlig landskapsgestaltung, migration, arkeologi i krig, religion, turism, pedagogik, biologiskt kulturarv, ja rubbet! En stor behållning var att slumpartat hamna i diskussion med folk från Indonesien, Japan eller Tasmanien.

Prisutdelning till Peter Uckos minne

WAC:s grundtema om ursprungsbefolkningar var inte så dominerande som man kunde ha väntat. Den som i likhet med mig är intresserad av allt möjligt blev nog rätt frustrerad, och jag valde att gå lite slumpartat. I en första session om turism och arkeologi rådde stor enighet om kulturarvets enorma kraft i samhällsutvecklingen. På detta följde en stor prisutdelningen till Peter Uckos minne. Prof. Claire Smith från Australien utdelade priset till prof. Larry Zimmerman från USA för insatser där han bl.a. engagerat indianbefolkningar i en dialog om arkeologin. Det var säkert välförtjänt, men Zimmerman är vice ordförande i WAC, så vad jag förstär gav han alltså indirekt priset till sig själv?

Från pseudoarkeologi till lagstiftning

Dagen efter lockades jag av temat arkeologi och konst. Olika föreläsare gav exempel på landskapsgestaltningar och historiska anspelningar som förde tanken till Wij Trädgårdar i Ockelbo. Andra gav fascinerande exempel på pseudoarkeologi och påhittade kulturer. En fransman vid namn Pessin har fått stor uppmärksamhet genom sin »Culture pessinoise» som är rent påhittad, men som till skillnad från exempelvis Tolkiens världsbygge innefattar utställningar med »riktiga artefakter». En engelsman flummade ut fullständigt om landskapets själ vid Stonehenge, men motogs tolerant ändå.

Från påhittad arkeologi kastade jag mig till lagstiftning i Sydamerika. Exempel från bl.a. Chile, Argentina och Uruguay visade att de lagar som finns har så rymliga kryphål att de inte ger något skydd i praktiken. En arkeolog från Argentina sade att olika provinser har olika lagar och att inte ens myndigheterna själva vet vem som ansvarar för vad – om de alls bryr sig!

Mitt eget föredrag ingick i en session som hette »Approaches to the management and monitoring of cultural heritage in farmland and

forestry». Sessionen leddes av myndighetskollegor från irländska jordbruksdepartementet och English Heritage. Det visade sig att alla föreläsare kom från de Brittiska öarna eller Norden, och troligen gällde det även de omkring fyrtio deltagarna. Alla pratade landskap, hållbart bruk och uppföljning – själv utgick jag från den europeiska landskapskonventionens helhetssyn – och alla var ganska överens. Vår session visade svagheten hos stora kongresser: folk tenderar att gå på det de redan kan.

Exkursion bland fornminnesaktivister

En del av WAC 6 var sex olika exkursioner. Själv valde jag »Royal landscapes», med Tara och Navan som attraktioner, alltså två kungliga monumentalplatser, lite som Irlands motsvarigheter till Gamla Uppsala. När vi åkte till Tara förklarade våra vägvisare att det fanns aktivister på plats som protesterade mot ett motorvägsbygge i närheten. Dessa aktivister var uppenbarligen pinsamma för myndigheterna och man sade att vi »inte behövde gå nära aktivisterna». Det lät som om de var hemska huliganer.

Men väl framme såg vi inte skymten av motorvägen, medan de hemska fornminnesaktivisterna gav ett riktigt hyggligt intryck. En lite hippieliknande ung dam erbjöd keramik där hon hade »fångat landskapets själ och färger». Hon blev överlycklig när jag köpte en keramikmugg för sju euro, inte så mycket för pengarna som för att alls ha blivit uppmärksamrad av en utländsk arkeolog.

Problem men också stora möjligheter

Att dra nån generell slutsats från en så här stor kongress är inte lätt. Temat om ursprungsbefolkningars rättigheter var starkt men inte påträngande. Däremot kan man nog säga att ambitionen att alla jordens folk skall mötas på lika villkor har lång väg kvar att gå. Trots att WAC uppstod som en protest mot exklusiva akademiker så kvarstår problemet: de som syns och hörs är högt meriterade anglosaxiska professorer med en överlägsen elegans och vältalighet. I diskussioner framstår alltför lätt alla andra som osäkra kusiner från landet.

Stormakterna Kina, Indien och Ryssland var arkeologiskt sett tysta och osynliga vad jag kunde se – från Indien kom endast 15 deltagare. Men man får tänka på att WAC inte har hunnit med mer än sex stora kongresser. Det behövs oändliga insatser för skydd och demokratisk hantering av kulturarvet i alla länder. Jag tycker därför att WAC trots allt är en fantastisk organisation som lyckats enormt bra med att skapa en etik för arkeologer utan gränser och höja arkeologins status runtom i världen.

Leif Gren

Riksantikvarieämbetet

Box 5405

SE-114 84 Stockholm

leif.gren@raa.se